

Nr. 9.

Warszawa, dn. 1 maja 1938 r.

Ogóln. zbioru Nr. 702.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Prezes Rady Związku inż. Piotr Drzewiecki.
Za redaktora odpowiedzialnego inż. Antoni Dunin.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 5.94-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł. 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

TREŚĆ NUMERU: Ulgi inwestycyjne. — Wiadomości związkowe. — Wiadomości z zagranicy. — Nowe wydawnictwa.

Ulgi inwestycyjne

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERIA
Biblioteka F. K. „Urząd”

Przez lata cała ekonomika Polski wahała się pomiędzy dwoma poglądami na przyszłość gospodarstwa narodowego: czy Polska ma pozostać krajem rolniczym, czy też winna szybkimi krokami zmierzać ku przestawieniu się na kraj przemysłowy, oczywiście nie zaniedbując rolnictwa, jako podstawy wyżywienia ludności. Przez lata całe problemy rolnicze znajdowały poparcie i zrozumienie a zagadnienia przemysłu — miejmy odwagę to stwierdzić — traktowane były, jeśli nie wprost po macoszemu, to przynajmniej z oziębłą obojętnością.

Dopiero ostatnio zarysował się słuszny pogląd, że naczelnym zadaniem naszej ekonomiki jest znalezienie dla przyrostu ludności ujścia w zawodach przemysłowych.

Obojętnym jest czy bodźcem ku temu były sprawy zbrojeniowe, czy też i inne przesłanki — ważnym jest jedno, że w ogłoszonej 15 kwietnia rb. ustawie o ulgach inwestycyjnych widzimy realną zapowiedź nowego kursu naszej polityki gospodarczej, która realizowana konsekwentnie, daj Boże aby stała się bodźcem dla wyzwolenia tych elementów ducha polskiego, które dały nam Lubeckich, Staszyców, Steinkellerów, Lilpopów i tylu innych, po których wdzięczna pamięć istnieje w całym społeczeństwie polskim.

W programowym przemówieniu, wygłoszonym 24 kwietnia rb. przez premiera Kwiatkowskiego w Katowicach, usłyszeliśmy następujące ważne słowa, będące „credo” polityki gospodarczej Polski:

Te cele dotyczą przede wszystkim: maksymalnej rozbudowy sił obronnych Polski oraz skierowania sił twórczych ku szybkiemu — ujętemu w wieloletni plan — uprzemysłowieniu kraju. Jest koniecznością dziejową i postulatem wewnętrznej spójności Państwa, by w stosunkowo szybkim czasie około 50 procent ludności zamieszkiwało

miasta, by piętno narodowe polskie naszych miast, a więc i handlu i przemysłu w Polsce zostało na nowo zwrócone i dominowało w każdej dziedzinie. Tylko w ten sposób możemy zmienić niekorzystną strukturę polskiej wsi, przeludnionej i zbiedzonej i pokonać notorycznie znany fakt, iż pod względem dynamiki gospodarczej — pomimo tylu walorów politycznych — zajmujemy jedno z ostatnich miejsc w Europie.

Dalszą konsekwencją tak ustalonego dążenia musi być fakt, że z przeludnionej Polski emigrować muszą głównie elementy niepolskie, a przede wszystkim te, które w ostatnich dziesięcioleciach wcisnęły się do Polski i pozostały w niej ciałem obcym, a czasem nawet i wrogim.

Proces uprzemysłowienia i urbanizacji nie może się dokonać w tempie pożądanym, jeżeli nie wytworzymy nowej, korzystnej atmosfery dla prywatnej ekspansji i twórczości gospodarczej w granicach, określonych prawem i nie ulegającej zmianom przy każdej okazji. To też każdą inicjatywę gospodarczą oceniać trzeba z punktu widzenia rozwoju rodzimej produkcji, wzrostu niezależności Polski od obcych surowców i wzrostu dochodu społecznego.

**

Ustawa o ulgach inwestycyjnych (Dziennik Ustaw R. P. Nr. 26 z 15.IV 1938) składa się z 48 artykułów ujętych w 9 następujących rozdziałów: I — Ulgi w Centralnym Okręgu Przemysłowym, II — Ulgi na obszarze województw wschodnich, III — Ulgi dla poszukiwawczego wiertnictwa naftowego, IV — Ulgi inwestycyjne na całym obszarze Państwa, V — Ulgi dla nabywców akcji i udziałów, VI — Przepisy wspólne, VII — Ulgi dla nowowznoszonych budowli oraz dla niektórych inwestycji w budynkach istniejących.

VIII — Ulgi dla nabywców pojazdów mechanicznych i statków powietrznych, IX — Przepisy przejściowe i końcowe.

Jesteśmy przekonani, że ustawa o ulgach inwestycyjnych znajdzie się w rękach wszystkich naszych Członków. Tym niemniej omawiamy tu pokrótce najbardziej charakterystyczne jej postanowienia, odnoszące się do przemysłu metalowego.

Ulgi w Centralnym Okręgu Przemysłowym.

Centralny Okręg Przemysłowy obejmuje następujące powiaty w ich granicach, istniejących w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej:

1) kozienicki, radomski, opoczyński, konecki, ilżecki, kielecki, opatowski, jędrzejowski, pińczowski, stopnicki i sandomierski w województwie kieleckim; brzeski, dąbrowski, mielecki, tarnowski, dębicki, jasielski, gorlicki i nowosądecki w województwie krakowskim; włodawski, lubartowski, puławski, lubelski, chełmski, krasnostawski, janowski, biłgorajski, zamojski, hrubieszowski i tomaszowski w województwie lubelskim; lubaczowski, jarosławski, przeworski, łańcucki, przemyski, dobromilski, brzozowski, sanocki, leski, niski, tarnobrzegi, kolbuszowski, rzeszowski i krośnieński w województwie lwowskim, oraz powiaty miejskie: Radom i Lublin.

Ulgi na podstawie przepisów rozdziału pierwszego obejmują między innymi:

prawo potrącenia przez osoby fizyczne lub prawne, prowadzące prawidłowe księgi, z dochodu, kosztów: nabycia gruntów, wzniesienia budynków z wyjątkiem domów mieszkalnych, kosztów dobudowy do budowli już istniejących, oraz nabycia i zainstalowania nowych maszyn i urządzeń;

zwolnienia budynków od podatku od nieruchomości do lat piętnastu;

zwolnienie od niektórych opłat stemplowych.

Prawo pierwszeństwa w uzyskiwaniu zezwoleń na użytkowanie wód jako źródła energii motorycznej.

Ponadto osobom, które zobowiążą się do założenia takich przedsiębiorstw, które Minister Spraw Wojskowych uzna za szczególnie ważne dla obrony Państwa, służy zwolnienie przez lat 10 od podatku dochodowego, przypadającego od dochodu z tych przedsiębiorstw. W razie zbycia przedsiębiorstwa w okresie trwania tej ulgi, prawo do niej przechodzi na nabywcę.

Ważnym jest postanowienie art. 5, który mówi, że potrącenie będzie dokonane z dochodu roku operacyjnego, w którym poczyniono nakłady, a jeżeli suma, przypadająca do potrącenia, przewyższa ten dochód, z dochodu lat następnych, aż do zupełnego wyczerpania sumy, przypadającej do potrącenia.

Wreszcie artykuł 6 postanawia, że o udzielenie ulg, przewidzianych w rozdziale niniejszym, mogą się ubiegać osoby zainteresowane w terminie od dnia ogłoszenia ustawy do końca 1942 r., wnosząc w tym celu podania do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Ulgi dla przedsiębiorstw przemysłowych i niektórych handlowych na obszarze województw wschodnich.

Rozdział II obejmuje ulgi dla inwestycji na obszarze województw wschodnich i wchodzi w miejsce dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 listopada 1936 r., który ustawa równocześnie uchyla. Ro-

dziej ulg przewidziany w tym dekrete, a polegający na prawie potrącenia kosztów inwestycji z dochodu podatkowego, pozostaje bez zmian. Ulega natomiast rozszerzeniu zakres przedsiębiorstw korzystających dotychczas z ulg przez rozciągnięcie prawa do ulg na niektóre przedsiębiorstwa handlowe, mianowicie: śpiżarnie, targi, aukcje, hurtowy handel lnem, hotelarstwo i przedsiębiorstwa gastronomiczne.

Rozdział IV obejmuje ulgi dla niektórych inwestycji na całym obszarze Państwa, a mianowicie: dla kopalnictwa rud, dla hut, koksowni, gazolinarni i pewnych szczególnych inwestycji w rafineriach ropy naftowej, dla przedsiębiorstw lotniczych, dla inwestycji związanych z motoryzacją oraz dla inwestycji w zakresie kolei użytku prywatnego o silnikach mechanicznych.

Ulgi w podatku dochodowym obejmują prawo potrącenia z dochodu, podlegającego opodatkowaniu, kosztów:

1) wzniesienia budynków i innych budowli, kosztów dobudowy nabycia i zainstalowania nowych maszyn i urządzeń;

2) nabycia terenów pod budowę, stacji obsługi technicznej, lotniczej i warsztaty lotnicze;

3) wzniesienia budynków, przeznaczonych na garaże, stacje obsługi technicznej, warsztaty reparacyjne, oraz kosztów nabycia i zainstalowania nowych maszyn i urządzeń, potrzebnych do prowadzenia warsztatów reparacyjnych i stacji obsługi technicznej.

Ulgi dla nabywców akcji i udziałów.

Osobom fizycznym i prawnym, obejmującym akcje spółek akcyjnych, których zawiązanie zostanie wpisane do rejestru handlowego w okresie od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej do dnia 31 grudnia 1942 r., a których celem jest prowadzenie przedsiębiorstw, wymienionych w rozdziałach poprzedzających, oraz osobom fizycznym i prawnym subskrybującym akcje takich spółek — służy prawo potrącenia z dochodu podlegającego podatkowi dochodowemu i specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszy publicznych, zapłaconej ceny emisyjnej akcji, objętych bądź przyznanych przez założycieli.

Prawo to służy również spółnikom spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, których zawiązanie zostanie zgłoszone celem wpisania do rejestru handlowego w okresie od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej do dnia 31 grudnia 1942 r., a których celem jest prowadzenie przedsiębiorstw, wymienionych w rozdziałach poprzedzających — co do udziałów objętych przez nich przy zawiązaniu spółki.

Prawo, określone w ustępach poprzedzających, służy pod warunkiem, że spółka dojdzie do skutku i zostanie wpisana do rejestru handlowego oraz rozpocznie produkcję przed upływem roku 1942.

Przepisy wspólne.

Rozdział VI Ustawy, obejmujący artykuły 21, 22 i 23, zawiera przepisy proceduralne stosowania ulg w podatku dochodowym osób dokonujących inwestycji, objęte poprzednio omówionymi rozdziałami.

Ulgi dla nowowznoszonych budowli oraz dla niektórych inwestycji w budynkach istniejących.

Rozdział ten przewiduje ulgi dla nowowznoszonych budowli i ma zastąpić obowiązującą dotychczas

ustawę z dnia 24 marca 1933 r., która zostaje równocześnie uchylona. Ulgi te obejmują:

1) dziesięcioletnie zwolnienie wszelkich nowych budowli od podatku od nieruchomości, z przedłużeniem tego okresu do lat 15 dla domów mieszkalnych, zawierających lokale mieszkalne wyłącznie jedno lub dwuizbowe.

2) dziesięcioletnie zwolnienie lokali w domach nowowznoszonych od podatku od lokali.

3) prawo potrącenia kosztów budowy domów mieszkalnych i garaży od dochodu podlegającego podatkowi dochodowemu i podatkowi specjalnemu. Potrąceniu nie podlegają jedynie pożyczki udzielone przez Państwowy Fundusz Budowlany.

4) zwolnienie od niektórych opłat stemplowych.

5) zwolnienie od opłat sądowych wpisów w księgach wieczystych.

Wspólną cechą rozdziałów I — VII w zakresie ulg w podatku dochodowym jest zasada, że potrąceniu z dochodu podlega ogólny poniesiony koszt inwestycji, przy czym okres potrącania, o ile chodzi o rozdziały II, IV, V i VII (ulgi na obszarze województw wschodnich, ulgi dla niektórych inwestycji na całym obszarze Państwa, ulgi dla nabywców akcji i ulgi dla nowowznoszonych budowli), jest ograniczony w sumie do lat pięciu, a o ile chodzi o rozdziały I i III (ulgi na obszarze Centralnego Okręgu Przemysłowego, i dla wiertniczych poszukiwań naftowych), nie ma ograniczenia w czasie. Potrącenia w granicach rzeczywistych wydatków dokonywa się w całości od dochodu uzyskanego w tym roku, w którym inwestycji dokonano. Jeżeli suma wydatków jest wyższa od tego dochodu, wówczas cała nadwyżka podlega potrąceniu z całego dochodu uzyskanego w roku następnym i t. d. aż do wyczerpania dochodu z lat pięciu, a ponad ten okres w wypadkach przewidzianych w rozdziałach I i III.

Ulg dla nabywców pojazdów mechanicznych.

Rozdział VIII obejmuje ulgi dla nabywców pojazdów mechanicznych i statków powietrznych. Ulgi dla nabywców pojazdów mechanicznych regulował dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 maja 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 294), który wygasł z dniem 31 grudnia 1937 r. Ulgi tego dekretu polegały na prawie potrącenia z dochodu ceny nabycia pojazdu mechanicznego kosztującego nie więcej niż 12.000 zł.

Nowa ustawa przewiduje prawo potrącania 20% ceny nabycia pojazdu lub statku powietrznego, bez ograniczenia wysokości ceny, nie od dochodu, a od

ogólnej kwoty podatku dochodowego. Potrącenie może być dokonane w ciągu lat trzech, licząc od roku, w którym cena nabycia została uiszczona. Ulgi przewidziane są na okres lat dwóch, z mocą od 1 stycznia 1938 r. z prawem przedłużenia tego okresu przez Radę Ministrów.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Artykuły 43 — 48 ujęte w rozdział IX zawierają postanowienia dotyczące wejścia w życie Ustawy, a w szczególności terminów w jakich nowe postanowienia ustawy zastąpią postanowienia innych ustaw, jakie regulowały sprawę ulg inwestycyjnych.

**

Oczywiście powyższy pobieżny przegląd Ustawy o Ulgach Inwestycyjnych nie może zastąpić znaczenia sumiennego przestudiowania jej. W powyższym szkicu chcieliśmy tylko zaakcentować szereg ważnych momentów, mających istotne znaczenie dla polityki inwestycyjnej przemysłu.

W naszym pojęciu na szczególne podkreślenie zasługują postanowienia, dotyczące ulg dla nabywców akcji i udziałów.

Dotychczasowa polityka szła po linii propagowania oszczędności, a przywileje, jakimi wyposażono na tym odcinku P. K. O., dawały wyraźny kierunek, gdzie zdaniem Państwa oszczędności te powinny być lokowane.

Fakt, że Państwo przyznało osobom inwestującym swoje kapitały w akcjach i udziałach szereg przywilejów podatkowych, jest zdaniem naszym bardzo wybitnym potwierdzeniem tezy zgłoszonej na początku, że Ustawa o Ulgach Inwestycyjnych powinna być traktowana, jako wstęp do nowego okresu polityki gospodarczej Polski, w którym Rząd wchodzi na drogę zdecydowanej akcji uprzemysłowienia kraju.

Że Ustawa o Ulgach Inwestycyjnych nie może być uważana za zjawisko odosobnione, świadczyć może niezmiernie doniosłego znaczenia zmiana „Ustawy o państwowym podatku dochodowym“ ogłoszona również 15 kwietnia r. b. (Dz. U. Nr. 26), która postanawia, że „*wolnymi od podatku są dywidendy od akcji spółek akcyjnych oraz dochody z udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielniach i w tych awarectwach, które są osobami prawnymi — jeżeli siedziba spółki znajduje się na obszarze Rzeczypospolitej*“.

S. G.

Wiadomości związkowe

Z Grupy Odlewni P. Z. P. M.

Dnia 20 kwietnia b. r. odbyło się posiedzenie Zarządu Grupy Odlewni na którym p. prez. Gierdziejewski złożył sprawozdanie z konferencji u p. Vice-Ministra A. Rosego w sprawie kwalifikacji odlewni. Poza tym przedyskutowano w odniesieniu do przemysłu odlewniczego ankietę rozesłaną przez Komisję dla zbadania interwencjonizmu, urzędującą pod przewodnictwem p. min. C. Klarnera.

Ostateczny projekt Regulaminu Znaku Ochronnego Grupy Odlewni jest w stadium realizacji.

Jednocześnie zdecydowano zwrócić się do odlewni handlowych z prośbą o dostarczenie materiałów, któreby umożliwiły opracowanie norm materiałowych na żeliwne odlewy handlowe.

W drugiej połowie maja jest przewidziane Zebranie Rady i Walnego Zgromadzenia.

Sekretariat Grupy Odlewni P. Z. P. M. przypomina odlewniom, które nie nadesłały jeszcze wypełnionych formularzy statystycznych stanu zatrudnienia, spożycia surowców i produkcji, aby zechciały przyspieszyć zwrot powyższych, ułatwiając w ten sposób zamknięcie obliczeń statystycznych na Walne Zgromadzenie Grupy Odlewni.

Zarząd PZPM.

Dn. 26.IV odbyło się posiedzenie Zarządu P. Z. P. M. poświęcone bieżącym aktualnym sprawom, a w szczególności sprawie toczących się rokowań o kontyngenty z Niemcami. W obronie krajowej produkcji Zarząd odbył szereg konferencji z miarodajnymi czynnikami.

Biuro COPu na Targach Poznańskich

Na tegorocznych Targach Poznańskich Delegatura P.Z.P.M. dla Spraw Centralnego Okręgu Przemysłowego postanowiła wystąpić ze stoiskiem informacyjnym, które mieścić się będzie w Pawilonie Grupy Producentów Narzędzi P.Z.P.M.

Z Grupy Fabryk Obrabiarek PZPM.

Dn. 22 kwietnia r. b. odbyło się posiedzenie członków Grupy Wytwórni Obrabiarek P. Z. P. M., na którym omówiono szereg bieżących spraw organizacyjnych.

O eksport do Brazylii

Dn. 25.IV. w lokalu Związku w obecności zainteresowanych firm i zaproszonych gości na czele z przedstawicielem Państw. Inst. Eksportowego Panem Naczelnikiem Włodzimierzem Wolskim odbyła się konferencja, na której delegat Związku do Brazylii L. Ruciński zdał sprawozdanie z pobytu w Brazylii i przeprowadzonych badań rynku tamtejszego z punktu widzenia możliwości eksportu z Polski wyrobów przemysłu metalowego.

Aluminium

Przy współudziale Stowarzyszenia Technicznego Odlewników Polskich, Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich, Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych, Związku Inżynierów Chemików, Związku Polskich Inżynierów Elektryków, Polski Związek Przemysłowców Metalowych zorganizował dla pracowników zrzeszonych fabryk w sali kina „Roma“, przy ul. Nowogrodzkiej, w dn. 30 b. m. o godz. 15.30 pokaz filmu technicznego p. t. „Aluminium“, poświęconego produkcji i zastosowaniu aluminium.

Kolej Zagłębie — COP.

W Ministerstwie Komunikacji prowadzi się już studia nad projektem drogi wodnej: Zagłębie Węglowe — Sandomierz.

Wymiana towarowa polsko-francuska

Wymiana towarowa polsko-francuska w roku ubiegłym wykazała wzrost zarówno co do wagi, jak i wartości w porównaniu do 1936 roku.

Ogólna waga tej wymiany w obydwóch kierunkach wynosi 1.682.554 tony, czyli wykazuje zwyżkę o 22,2 proc., w wartości osiągnęła 89,9 milj. zł., co przedstawia wzrost o 3,2 proc. w stosunku do obrotów 1936 r. Saldo tej wymiany jest korzystne dla Polski, wynosi bowiem 8,5 milj. zł.

Saldo bilansu handlowego w okresie 1925 — 1935 było korzystne dla Polski jedynie w 1932 r., osiągając wówczas 2,1 milj. zł. Z uwagi przede wszystkim na wprowadzoną w Polsce kontrolę dewiz w r. 1935, saldo to stało się korzystne. W r. 1936 wynosiło 197 tys. zł., za rok 1937 podwyższyło się do sumy 8,5 milj. zł.

Pomimo, iż ogólne obroty polsko-francuskie utrzymały się w roku ubiegłym na poziomie zadawalającym, z pewną nawet zwyżką po stronie wywazu polskiego, niemniej ogólna ich wartość wzrosła w nieznanym stosunku z powodu spadku wartości przywozu z Francji do Polski, który zmniejszył się o 2,8 milj. zł., obniżając się z 43,5 milj. w r. 1935 do 40,7 milj. zł. w r. 1937.

Zmiany personalne w Ministerstwie Przemysłu i Handlu

W Ministerstwie Przemysłu i Handlu nastąpią wkrótce zmiany personalne, wywołane częściowo przejściem p. Michała Wierusz-Kowalskiego, b. dyrektora departamentu przemysłu i rzemiosła, na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych.

W związku z tym, stanowisko dyrektora departamentu przemysłu i rzemiosła w Ministerstwie Przemysłu i Handlu obejmie z dniem 1-go czerwca r. b. p. inż. Stefan Darżwański, obecny dyrektor naczelny Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych „Polmin“ we Lwowie. Funkcje wicedyrektora tego departamentu objął dotychczasowy naczelnik wydziału przemysłu przetwórczego, p. Stefan Konopski, kierownictwo zaś wydziałem przemysłu przetwórczego objął p. inż. Z. Morawski. Wobec tego, że p. Lucjan Zadrowski, dotychczasowy dyrektor biura spraw finansowych, przechodzi do Fabryki Chemicznej „Boruta“, powierzone zostanie kierownictwo tego biura p. insp. J. Tomorowiczowi, dotychczasowemu zastępcy dyr. Zadrowskiego.

Nowa elektrownia

Rząd polski podpisał umowę z „Société Générale de Constructions Electriques et Mécaniques „Als Thom“ w sprawie wybudowania nad Sanem (Nisko) elektrowni okręgowej o mocy 40 tys. K.W. (zasilanie C.O.P., a szczególnie Stalowej Woli). Elektrownia ma być już uruchomiona w połowie przyszłego roku. Koszt budowy ogólny 14.400.000 zł., spłacane w 9 lat, 5%.

Pierwsza „taksówka“ towarowa na ulicach Warszawy

W oddziale drogowym Komisariatu Rządu zarejestrowano pierwszą taksówkę towarową, przerobioną ze starego samochodu, który — już nie nadawał się do wożenia pasażerów.

Na miejsce karoserii ustawiono — platformę i pierwsza taksówka towarowa o nośności 500 kg. rozpoczęła służbę na mieście. Taryfa wynosi 80 gr. za każdy kilometr i 2 zł. za godzinę postoju.

Pomysł przerobienia starych taksówek na platformy ciężarowe jest godzien pochwały i należy się spodziewać, że władze udzielą swego poparcia związkowi właścicieli taksówek przez wyznaczenie specjalnych miejsc postoju dla „dorożek towarowych“.

„Dorożki“ te mogą służyć do mniejszych przepraw, transportu bagażów i towarów, konkurując skutecznie z wozami konnymi.

Związek właścicieli taksówek obiecuje wypuścić na miasto 100 — 150 autoplatform, z licznikami.

Sztuczna guma

„Gazeta Polska“ pisze, że powstająca w Dębicy, na terenach C.O.P., fabryka sztucznego kauczuku będzie produkowała ker (kauczuk syntetyczny otrzymywany ze spirytusu, a ten — z ziemniaków w naszych gorzelniach rolniczych).

»Mechanik«

Jednym z ważniejszych środków podniesienia kultury zawodowej pracowników przemysłu i rzemiosła metalowego i utrzymania jej na odpowiednim poziomie jest czasopismo fachowe, któreby w sposób gruntowny a przystępny zaznajamiało szerokie rzesze pracowników z aktualnymi zagadnieniami technicznymi, postępami i ostatnimi zdobyczami techniki w zakresie zainteresowań rzemiosła i przemysłu metalowego.

Doceniając ważność powyższej sprawy dla gospodarki narodowej i obrony Państwa, Zarząd Główny SIMP powziął uchwałę o powołaniu do życia czasopisma „Mechanik”. Inicjatywa SIMP znalazła uznanie i poparcie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Czasopismo „Mechanik” obejmie swym zasięgiem zasadniczo wszystkie dziedziny wiedzy, na których opiera swą działalność rzemiosło i przemysł metalowy:

Materiałoznawstwo (w szczeg. metaloznawstwo). Metalurgia żelaza i innych metali. Odlewnictwo. Obróbka plastyczna metali. Spawanie, zgrzewanie, lutowanie i cięcie tlenem. Obróbka termiczna ulepszająca. Obróbka skrawająca metali. Kotlarstwo. Blacharstwo. Ślusarstwo. Wykrojnictwo. Narzędziarstwo i wzorciarstwo. Powłoki ochronne. Pomiar warsztatowe. Zagadnienia ruchu fabrycznego i bezpieczeństwa pracy. Napęd, obsługa, konserwacja i remonty maszyn i obrabiarek. Organizacja przedsiębiorstw rzemieślniczych i przemysłowych. Kalkulacja rzemieślnicza i warsztatowa. Zagadnienia normalizacji. Zagadnienia terminologii technicznej.

Artykuły zamieszczane w czasopiśmie „Mechanik” będą utrzymane na poziomie dostępnym dla wykwalifikowanego rzemieślnika.

Treść poszczególnych zeszytów będzie obejmować następujące grupy:

1. Artykuły główne, stanowiące zamkniętą w sobie całość i omawiające w sposób zwięzły i przejrzysty pewne konkretne zagadnienia techniczne z dziedzin wyżej wymienionych;
2. Krótkie notatki o postępach, udoskonaleniach i wynalazkach z dziedziny przemysłu metalowego;
3. Zwięzłe notatki ekonomiczne i przemysłowe, poparte danymi statystycznymi i wykresami, dotyczącymi produkcji i spożycia, wywozu i przywozu surowców, półfabrykatów i wyrobów przemysłu i rzemiosła metalowego;
4. Przegląd czasopism technicznych krajowych i zagranicznych;
5. Bibliografię książek i innych wydawnictw;
6. Przegląd najciekawszych wydażeń z różnych dziedzin życia gospodarczego Polski, z terenu szkolnictwa i stowarzyszeń społeczno-zawodowych, oraz wiadomości osobiste;
7. Skrzynkę pocztową, w której będą umieszczane zadania techniczne do rozwiązania, konkursy dla czytelników oraz odpowiedzi na zapytania czytelników.

W miarę rozwoju czasopisma projektuje się uzupełnienie poszczególnych zeszytów dodatkami w postaci książek oraz instrukcyjnych kart warsztatowych, zawierających zwięzłe wskazówki o sposobie wykonania pewnych konkretnych zadań warsztatowych.

Czasopismo „Mechanik” zacznie wychodzić w połowie maja b. r., jako miesięcznik, i będzie zaopatrzony w możliwie dużą ilość rysunków.

Artykuły, zamieszczane w czasopiśmie „Mechanik” będą honorowane.

Komitet redakcyjny czasopisma „Mechanik” zwraca się do ogółu inżynierów, techników i rzemieślników z gorącym apelem o poparcie piórem, słowem i czynem usiłowań SIMP, i P.Z.P.M., zmierzających do uruchomienia czasopisma „Mechanik”, któreby przez należyty i dostępny poziom fachowy, bogatą treść i taniość stało się potężną dźwignią w akcji kształcenia i dokształcania pracowników przemysłu metalowego.

Osoby, zamierzające zadeklarować stałą współpracę, względnie zamieścić swe artykuły w pierwszych zeszytach czasopisma, zechcą w możliwie najkrótszym czasie porozumieć się z redaktorem „Mechanika”, który w poniedziałki, wtorki, środy, czwartki i piątki w godzinach od 18-ej do 19 min. 30 w siedzibie Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich (Al. Jerozolimskie 8 m. 13) będzie załatwiał sprawy, związane z czasopiśmie „Mechanik”.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka E. M. „Ursus”

Wiadomości z zagranicy

TURCJA: 10.000 m drutu na anteny. Oferty do 5 maja r. b. Ministerstwo Obrony Kraju, Ankara.

Rury miedziane i mosiężne za 352.722 £ tur. Szczegóły i oferty do 12 maja r. b.: Dyrekcja Kolei Państwowych, Ankara.

Automatyczna centrala telefoniczna, 2.000 aparatów. Oferty do 26 maja r. b. Dyrekcja Telefonów, Istanbul.

75 t żelaza U. Oferty do 26 maja r. b.: Dyrekcja Poczty, Ankara.

12.000 sztuk słupów żelaznych na izolatory. Szczegóły i oferty do 9 maja r. b.: Ministerstwo Robót Publ., Ankara.

5.000 m kabla (ołowiane płaszcze). Szczegóły i oferty do 26 maja r. b.: Administracja Poczty, Ankara.

RUMUNIA: 1,215 żarówek elektr. Szczegóły i oferty do 13 maja r. b.: Primaria Orasului Curanebes. Kompletne urządzenie laboratorium policyjnego.

Szczegóły i oferty do 15 maja r. b.: Inspectoratul General al Jandarmeriei, Bucuresti.

URUGWAY: Rozmaite narzędzia i maszyny rękodzielnicze. Szczegóły i oferty do 24 maja r. b.: Państwowe Zakłady Elektryczne, Montevideo.

STRAITS SETTLEMENTS: Znaczne ilości wodomierzy. Oferty do 7 czerwca r. b.: Municipal Water Department, Singapore.

TURCJA: 40,000 sztuk izolatorów porcelanowych. Szczegóły i oferty do 16 maja r. b.: Dyrekcja Poczty, Ankara.

MOZAMBIQUE: Budowa kolei. Kosztorys 55 milionów Escudos (1 zł. = 4,60 Escudos). Plany do 27 czerwca r. b.: Direcção dos Serviços de Caminho de Ferro, Laurenc Marques.

TURCJA: Budowa i urządzenie kliniki chirurgicznej. Kosztorys 399.451 £ t. Plany, szczegóły i oferty: 21 maja r. b.: Rektorat Uniwersytetu Istanbul.

BULGARIA: Urządzenie stacyj radiowych krótko- i długofalowych. Plany, szczegóły i kosztorysy: Dyrekcja Poczty, Sofia. Oferty do 17 czerwca r. b.

IRAN: Węże gumowe, uszczelniacze etc. Szczegóły: Urząd Górniczy, Teheran.

IRAN: materiały wybuchowe, lonty 2 miliony m, i t. p. Szczegóły i oferty do dnia 7 maja rb.: Ministerstwo Kopalń, Teheran.
Karbide, większe ilości, śruby rozmaite, płyty gumowe etc. Szczegóły i oferty do 5 maja rb.: Ministerstwo przemysłu i górnictwa, Teheran.
Kompletne urządzenie fabryki konserw mięsnych i rybnych. Plany, szczegóły, kosztorys i oferty (termin I 25 kwietnia rb.). Ministerstwo przemysłu, Teheran.

NOWA-ZELANDIA: 18 transformatorów. Oferty do 28 czerwca rb.: Publicity Works Department, Wellington.

UNIA POL. AFR.: znaczne ilości lin drucianych. Oferty do 21 maja rb.: Railway and Harbours, Johannesburg.
3000 liczników elektr. dla użytku domowego. Szczegóły i oferty do 20 maja rb. City of Cape Town, Electricity Department.

IRLANDIA: 116 t stali budowlanej. Szczegóły i oferty do 13 maja rb.: Dublin Port and Docks Board, Dublin.

A.

Brazylijski rynek importowy.

Dla orientacji, na początku, podam kilka cyfr, dotyczących Brazylii: powierzchnia ok. 8½ miliona klm. kw. Ludności ok. 45 milj. Imigracja roczna ok. 88 tys. Dróg kołowych, możliwych do przejazdu, zależnie od pory roku — 150 tys. klm. Kolei żelaznych, wraz z wąskotorowymi ok. 30 tys. klm. Wybrzeża morskiego nad Atlantykiem — 5.860 klm.

Budżet federalny na rok 1937 wynosił Rs. 3.218.366 : 000\$000 (ok. 10 miliardów złotych). Obieg banknotów na dzień 1 października 1937 Rs. 4.219.108 : 055\$500.

Kurs milrejsa w ciągu ostatnich kilku miesięcy ulegał ciągłym wahaniom. Po uchwaleniu nowej konstytucji, rząd, chcąc zyskać na zaufaniu społeczeń-

stwa, sztucznie podniósł kurs milrejsa, rzucając na rynek duże ilości dewiz.

Akcja ta jednak nie przyniosła spodziewanych wyników, gdyż chociaż udało się podnieść kurs milrejsa na przeciąg kilku tygodni, to jednak potem milrejs spadł jeszcze bardziej. W stosunku do £ papierowego kurs milrejsa wynosił we wrześniu — październiku ok. 88 milrejsów za 1 £; po wprowadzeniu nowej konstytucji tylko 80 milrejsów, a w chwili obecnej 100 milrejsów, co stanowi ca. 17,5% spadku.

Wobec niepewnej polityki gospodarczej obecnego rządu, nadzieje na otrzymanie pożyczki amerykańskiej wydają się mało prawdopodobne i wobec tego akcja stabilizacji milrejsa efektywnych wyników nie przyniesie. Wydaje się również, że należy oczekiwać dalszych obostrzeń dewizowych.

NB. Powyższe sprawozdanie było pisane w grudniu roku ub. W międzyczasie, pomimo usilnych zabiegów ze strony rządu, U.S.A. pożyczki odmówiło, oraz ostatnio, w marcu poczyniono nowe ograniczenia dewizowe.

Bilans handlowy zagraniczny kształtuje się od wielu lat dodatnio. Nawet w latach najcięższego kryzysu światowego, pomimo zmniejszenia się obrotów, saldo było jednak zawsze dodatnie.

Bilans handlowy Brazylii za okres ostatnich 6-iu lat:

Rok	Import £	Eksport ₹	Saldo £
1932	30.134.940	50.909.568	20.774.628
1933	41.500.170	52.797.126	11.296.956
1934	41.937.400	58.575.867	16.638.467
1935	45.911.740	54.960.888	9.049.148
1936	49.698.634	64.510.223	14.811.589
Za osiem miesięcy 1937 (styczeń — sierpień)			
	42.948.500	49.361.440	6.412.940

W porównaniu z tym samym czasem roku ubiegłego (1936) import do Brazylii zwiększył się o £ 11.406.783, to jest o 36%, eksport zaś tylko o £ 8.912.230, to jest o 22%. Saldo dodatnie spadło o £ 2.464.553, czyli o 38,4%.

W ostatnich 5-ciu latach import do Brazylii artykułów przemysłu metalowego przetwórczego przedstawiał się następująco:

Rok	1932	£ 3.969.000	co stanowi	7,98%	całego imp.
„	1933	„ 5.592.900	„	13,00%	„
„	1934	„ 6.659.200	„	15,80%	„
„	1935	„ 8.244.650	„	17,95%	„
„	1936	„ 8.516.260	„	17,13%	„

Poniżej podane wykazy ilustrują import do Brazylii 4 zasadniczych artykułów przemysłu metalowego za 3 ostatnie lata.

	1934	1935	1936
Lokomotywy	££ 136.690	287.830	285.040
Maszyny włókiennicze	££ 236.920	269.570	392.370
Części maszyn włókienniczych	££ 274.990	185.280	151.690
Maszyny przem. niespecyficzne	££ 758.420	749.720	481.700
Razem	££ 1.410.020	1.492.300	1.310.800

Udział poszczególnych państw w tym imporcie przedstawiał się następująco:

	1934	1935	1936
	£	£	£
Niemcy	424.670	606.070	721.180
Anglia	449.890	206.260	216.830
Stany Zjedn. A. P.	173.480	350.510	178.210
Francja	84.240	50.840	61.780
Belgia	78.540	39.950	7.250
Włochy	76.920	50.890	25.820
Holandia	25.230	15.900	6.710
Inne państwa	97.050	171.880	93.020
Razem	1.410.020	1.492.300	1.310.800

Interesuje nas przede wszystkim udział „innych państw“. Okazuje się, że pomimo silnej konkurencji niemieckiej, pomimo wprowadzenia marki rozrachunkowej, udział ten nie wiele spadł w roku 1936 od roku 1934. Wzrost eksportu niemieckiego odbył się przeważnie kosztem Anglii, która w roku 1934 partycypowała w 31,8% całkowitego importu, a Niemcy 30,1%, gdy w roku 1936, Anglia — 16,5%, a Niemcy — 55,0%.

Tak samo mniej więcej przedstawia się sprawa przy imporcie innych artykułów przemysłu metalowego przetwórczego.

L. Ruciński.

Litewski handel międzynarodowy w 1937 r. Według danych litewskiego Centralnego Biura Statystycznego wywóz z Litwy w 1937 r. wyraził się kwotą 208,3 milionów litów wobec 190,5 milionów litów w 1936 r., podczas kiedy przywóz opiewał na 212,7 litów wobec 156,1 milionów litów z 1936 r. Poraz pierwszy od 1931 r. bilans handlowy Litwy zamknięty został saldem passywnym w wysokości 4,4 milionów litów, wobec salda aktywnego 34,4 milionów litów z 1936 r.

Rozwój handlu zagranicznego Litwy w obu ostatnich latach kształtował się wg. poniższego zestawienia i grup:

	Wywóz (w milj. Lit.).		Przywóz	
	1937	1936	1937	1936
zwierzęta żywe	25,0	21,0	0,2	0,08
środki żywnościowe	83,7	90,2	10,4	9,3
surowce i półfabryk.	92,0	72,6	81,5	56,4
gotowe artykuły	7,6	6,7	120,2	88,4
metale szlachetne	0,2	0,01	0,2	1,9

W porównaniu do 1936 r. wwóz wykazał zwiększenie we wszystkich grupach za wyjątkiem cukru, papieru i skór. Zwiększenie wwozu do prawie podwójne wykazały następujące grupy: żelazo z 8,23 milionów litów do 15,84 milionów litów, odlewy żelazne z 2,93 do 5,60 milionów litów, blachy z 0,35 na 0,51 milionów litów, maszyny i silniki z 10,15 do 22,75 milionów litów. Wzmógł się również silnie import narzędzi i aparatów z 5,14 do 7,26 milionów litów, skór nieobrobionych z 3,99 do 6,33 milionów, surowców włókienniczych z 5,78 na 8,13, węgla z 8,1 do 10,75, cementu z 2,90 do 4,27 milionów litów. Import przedziwa i przędzy zwiększył się z 1,55 do 18,90 milionów litów, ilościowo jednak spadł z 2900 do 2830 ton.

W eksporcie zwiększyły się przetwory mięsne i drobiu zarówno jak i eksport drzewa, spadł natomiast eksport jarzyn i lnu. Wartość wywiezionych przetworów mięsnych i drobiu wyniosła 107 milio-

nów litów, a eksport jarzyn, nasion i lnu sumą 30 milionów litów.

Handel zagraniczny Litwy w latach 1936 i 1937 kształtował się według krajów jak następuje:

	Import		Eksport	
	1937	1936	1937	1936
	miliony litów		miliony litów	
Razem	212,7	156,1	208,3	190,5
z tej ilości				
Niemcy	46,4	14,4	34,5	10,8
Anglia	59,3	57,0	96,6	92,2
S. S. S. R.	17,9	14,7	11,1	10,1
Łotwa	2,1	2,0	1,7	3,4
Francja	5,6	4,8	9,8	8,6
Belgia	16,7	13,7	7,8	10,5
Holandia	8,9	7,1	9,5	5,5
Dania	6,9	4,7	2,7	5,1
Szwecja	7,0	4,8	4,7	5,6
Szwajcaria	3,5	2,6	3,4	2,0
Italia	1,5	0,4	0,8	0,3
Austria	1,6	0,8	2,3	1,7
Czechosłowacja	6,9	7,5	7,0	7,1
Stany Zjedn.				
Ameryki Półn.	7,4	4,4	6,8	6,7
Pozostałe kraje	21,0	15,4	9,6	1,1

(T.).

Bezcelowy przywóz aluminium do Niemiec utrzymany w mocy. Przedłużone ostatnio do 31 marca rb. zwolnienie od cła aluminium, za wyjątkiem wyrobów z aliażów aluminiowych o zawartości powyżej 55% czystego aluminium, od których cło w myśl umowy zawartej z Szwajcarią, wynosi 1 RM od q, utrzymane zostało w mocy na czas do 31 marca 1939 r.

(A.).

Światowe zużycie cyny w r. 1937. Wedle danych Międzynarodowego Biura dla spraw cyny (International Tin Research and Development Council) wyniosło światowe zużycie cyny w roku „cynowym“, zakończonym dniu 31 stycznia rb. łącznie 195.000 tlonns, wobec 146.100 tlonns, zużytych w roku 1936, zakończonym w dniu 31 stycznia 1937. Na poszczególne kraje przypadło: (w longtonns)

	1937	1936	plus wzgl. minus
Stany Zj. A. P.	82.473	75.234	+ 10,8%
Z. S. R. R.	26.768	9.822	+ 172,5%
Wielka Brytania	25.052	21.998	+ 13,9%
Niemcy	11.709	8.638	+ 35,6%
Francja	8.974	10.016	— 10,4%
Japonia	8.581	6.780	+ 26,6%
Wszystkie inne kraje	31.443	31.612	— 0,5%

Razem 195.000 146.100 + 19,4%

(A.).

Produkcja żelaza i stali we Włoszech w r. 1937. Wedle danych, zamieszczonych w sprawozdaniu rocznym fy. „Ilva“, Alti Forni e Acciairie d'Italia, największego we Włoszech przedsiębiorstwa metalurgicznego, wyprodukowano we Włoszech w r. 1937 789.666 t żelaza surowego i 2.168.404 t stali. Odpowiednie cyfry za r. 1936: 747.351 t żelaza surowego i 2.118.832 t stali. Z ilości wyprodukowanych w r. 1937 przypadło na produkcję wspomnianej spółki „Ilva“ 567.208 t żelaza surowego i 596.224 t stali.

(A.).

„Bofors“ A. B. Aktiebolaget „Bofors“ największy w Szwecji koncern przemysłu zbrojeniowego, wyrabiający m. in. słynne na świat działa przeciwlotnicze, o kapitale zakładowym 24,75 milionów koron szw. osiągnął w roku 1937 czysty zysk 5,27 milj. koron szw. wobec 4,16 milj. k. szw. w r. 1936. Dywidenda za r. 1937 wynosi 11%. (A.)

Obecny stan na międzynarodowym rynku rudy manganowej. W 1936 r. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej zajmowały pierwsze miejsce wśród odbiorców świata rudy manganowej w ilości 846.650 ton importu (od stycznia do października włącznie 1937 r. import ten wyraził się ilością 858.600 ton) z czego 34% przypadło na rudę z Sowieców i zaledwie 30% z Afryki ze Złotego Wybrzeża. Krajowe wydobycie rudy manganowej przy zawartości ponad 35% Mn. wyniosło w U.S.A. w 1936 r. 32. 120 ton wobec 26.430 t z 1935 r.

Rosja. Wydobycie rudy manganowej w 1936 r. wyniosło 2.955.000 ton (wobec 2.346.900 ton z 1935 r.) przy światowej produkcji około 5.200.000 ton.

Wywóz rudy manganowej z Sowieców wyraził się ilością 762.900 ton w czasie od stycznia do września 1937 r. włącznie wobec 413.000 ton w tym samym czasokresie 1936 r.

Indie. Najważniejsze złoża rudy manganowej Indii Brytyjskich znajdują się w centralnych prowincjach a mianowicie, w okolicy Balaghat, Nagpur i Bhandara. Wywóz rudy z Indii Brytyjskich wyraził się w ostatnich miesiącach w porównaniu z 1936 i 1932 r. jak następuje:

	1937	1936	1932
Lipiec	110.300 t.	42.100 t.	12.600 t.
Sierpień	90.900 t.	62.600 t.	13.800 t.
Wrzesień	80.900 t.	67.600 t.	11.500 t.
Październik	83.600 t.	56.400 t.	9.000 t.

Zapewne rok ubiegły da cyfry rekordowe w wywozie rudy manganowej z Indii Brytyjskich, ponieważ do października 1937 r. włącznie wywóz ten wyniósł 900.600 ton, wobec 563.500 ton w tym samym czasokresie 1936 r.

Afryka Południowa. Zmieniennym jest wzrost eksploatacji rudy manganowej w krajach Unii Południowo-Afrykańskiej. Podczas kiedy w 1934 r. zaledwie 56.260 ton wydobyto, wzrosła produkcja rudy w 1936 r. do 254.170 ton, a w czasie od stycznia do listopada 1937 r. włącznie do 643.750 ton. Głównym producentem jest pozostająca pod kontrolą Anglo-Transvaal Consolidated Investment Company Ltd. firma Associated Manganese Mines of South Africa Ltd. Również i firma South African Manganese Ltd. posiada i eksploatuje złoża Thaakweneng o wysokoprocentowym gatunku rudy. Wywóz rudy z Południowej Afryki wyniósł w 3 kwartale 1937 r. 158.910 ton, wobec 96.210 ton w tym samym czasokresie 1936 r.

Brazylia. Wywóz rudy manganowej z Brazylii wyniósł w 1934 r. zaledwie 7.230 ton i wzrósł w 1935 r. do 60.650 ton. W 1936 r. eksport ten wyniósł 166.700 ton, a za czas od stycznia do października 1937 r. wywieziono 190.100 ton. Wywóz ten wzmógłby się znacznie więcej, gdyby nie fatalny stan środków transportowych z kopalń do portów. Zamierzona jest rozbudowa kopalń rudy w stanie Bahia w celu zwiększenia jej wywozu głównie do Francji.

Ekwador. Udzielona została ostatnio amerykańskim kapitalistom koncesja na rozbudowę złóż manganowej rudy w pobliżu Pasaje prowincji El Oro oraz budowę kolejowego połączenia z linią kolejową Puerto Bolivar — Pasaje.

Urugwaj. Złoża rudy manganowej w Cerro de Pagayo w departamencie Rivera obfitują w wysoko-procentową rudę, wciąż jeszcze jednak eksploatacji tej stoi na przeszkodzie brak środków transportowych. **Filipiny.** Wywóz rudy manganowej z tej grupy wysp przedstawia się doskonale. Statystyka wykazuje, że w 1936 r. wywieziono zaledwie 250 ton, wobec 510 z 1935 r. Za 10 miesięcy ubiegłego roku wywóz z Filipin wyniósł 9030 ton. Firma Amalgated Minerals Inc., która dotychczas zajmowała się głównie wywozem rud miedzianych przystępuje do rozbudowy złóż rudy manganowej i ma na dłuższy czas zapewniony jej odbiór przez huty japońskie. Według japońskich danych obecny import rudy manganowej z Filipin przekracza miesięcznie 3000 ton. (T).

Sytuacja Przemysłu Samochodowego w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Produkcja samochodów w Stanach Zj. kształtowała się w 1937 r. w porównaniu z rokiem poprzednim w sposób następujący:

Rodzaj pojazdu mechanicznego	Rok 1936	Rok 1937	Przyrost w %
Wozy osobowe łącznie z Kanadą	3.797.897 szt.	4.068.484	7,1
Wozy ciężarowe łącznie z Kanadą	818.377 szt.	948.071	15,9
RAZEM	4.616.274 szt.	5.016.555	8,7

Eksport samochodów ze Stanów Zj. wyniósł:

Rodzaj pojazdu mech.	Rok. 1936		Rok. 1937	
	Ilość	Wartość w tys. dol.	Ilość	Wartość w tys. dol.
Wozy osobowe	179.957	103.024	229.486	134.815
Wozy przemysłowe	105.799	51.764	165.710	100.105
RAZEM	285.756	157.788	395.196	234.920

Wzrost eksportu w roku 1937, w porównaniu do 1936, wynosi ilościowo 38,3%, a wartościowo 48,9%. Od października ub. r. zauważono w Stanach Zjednoczonych spadek nowych rejestracji. Spadek ten utrzymuje się w dalszym ciągu również i w pierwszych miesiącach br.

General Motors Corporation była nawet zmuszona zwolnić 30.000 robotników i skrócić czas pracy do 3 dni w tygodniu. W związku z tym prezes General Motors Corporation p. W. S. Knudsen był wzywany do Washington'u, gdzie oświadczył, iż w chwili obecnej General Motors Corporation nie może utrzymać rytmu pracy; 20.000 bowiem agentów posiada na składzie obecnie o 60.000 wozów nowych więcej niż w tym samym czasie ubiegłego roku. Również stół wozów używanych (wynoszący około 600.000 sztuk) — jest o 160.000 sztuk większy niż w roku zeszłym. (c).

Obniżka cła eksportowego od złomu we Francji. W „Journal Officiel“ z 6 bm. ogłoszone zostało rozporządzenie Rządu w sprawie obniżki cła wywozowego od złomu. Dotychczasowa stawka celna w wysokości 20 frf., obowiązująca od połowy stycznia rb. — (do 14 stycznia rb. stawka wynosiła 50 ffr.) — obniżona została na 10 ffr. Stawki rozumieją się za 100 kg wagi netto. Zarządzenie to świadczy niewątpliwie o nadmiernej ilości złomu we Francji.

(A.)

Kontyngenty produkcji kauczuku. Komitet studiów dla spraw kauczuku, utworzony w lipcu 1937 r., ustalił ostatnio kontyngenty produkcji dla państw uczestników w Międzynarodowej Konwencji Kauczukowej. Wobec wygaśnięcia ostatnio zawartej umowy w dniu 31 marca rb. liczą się w kołach zbliżonych do Komitetu kauczukowego, że projekt tegoż w sprawie kontyngentów produkcji uchwalony zostanie w najbliższym już czasie na zebraniu przedstawicieli zainteresowanych producentów i państw. Wedle projektu Komitetu przedstawiają się odnośne kontyngenty następująco: (cyfry podajemy w tysiącach t)

Nazwa kraju	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Małaje brytyjskie	602	632	640	648	651	651
Indie holenderskie	540	632	640	645	650	651
Ceylon	83	98	99	101	102	102
Indie angielskie	13	17	18	18	18	18
Burma	9	12	12	12	12	12
Borneo północne	16	19	19	19	19	20
Sarawak	32	39	39	40	40	40
Siam	40	—	—	—	—	—

Francuskie Indochiny, które również uczestniczą w Międzynarodowej Konwencji Kauczukowej wyeliminowane zostały z tej tabeli kontyngentów produkcji, produkcja bowiem tychże nie starczy nawet na pokrycie zapotrzebowania Francji, przez co nie Indochiny nie wchodzi w rachubę jako eksporter. Produkcja Indochin francuskich w r. 1937 wyniosła bowiem 44.000 t, zapotrzebowanie natomiast Francji dosięgło w tymże roku 58.711 t. Maksimum eksportu Indochin wynieść może w najlepszym wypadku 60.000 ton, czyli nie dużo więcej, niż wynosi zapotrzebowanie roczne Francji.

(A.)

Produkcja i zużycie rudy manganowej w Sowietach. W związku z wielkimi zapotrzebowaniami na stal i żelazo w Sowietach zwiększyło się i zapotrzebowanie na surowce potrzebne hutom a więc i na rudę manganową. Sowiety posiadają najbogatsze w świecie pokłady tej rudy, które znajdują się w miejscowości Cziatury na Kaukazie i w Nikopolu w Południowej Ukrainie. Przed wojną światową, pomijając własne zapotrzebowanie, Rosja dostarczała więcej jak połowę potrzebnej całemu światu rudy, jednakże po wojnie zarówno produkcja jak i eksport tej rudy znacznie spadł. W 1929 r. doszła produkcja rudy manganowej w Sowietach do stanu przedwojennego, a nawet go przekroczyła.

Poniżej przytaczamy tabelę produkcji i wywozu rudy manganowej w Sowietach według kolejności lat:

Rok	Produkcja w tysiącach ton.	Eksport
1913	1195	1155
1928	714	499
1929	1409	1037
1930	1385	769
1931	884	742
1932	832	416
1933	1021	655
1934	1821	737
1935	2385	645
1936	3000	606

(T.)

Zamówienia Sowietów w Anglii. Według danych handlowego przedstawicielstwa Z.S.S.R. w Londynie w przeciągu 11 miesięcy 1937 r. zamówienia sowieckie w Anglii wyraziły się kwotą 18.872.841 funtów angielskich, wobec 9.832.859 funtów w tym samym czasie kresie 1936 r. Poniższa tablica obrazuje ten import z podziałem na rodzaj towarów:

	Listopad 1937	Listopad 1936	tycz.-L.st. 1937	Stycz.-List. 1936
	w milionach funtów,			
maszyny i urządzenia	23884	188499	7979441	535725
żelazo i stal	1647	10497	36211	561433
rudy metali nieżelazn.			225849	
metale nieżelazne	156277	297217	5298959	3220294
surowce włókiennicze	180661	85094	1877420	1651941
surowce gumowe	3071	294227	2000902	2141690
artykuły chemiczne	32068	12302	341644	400196
herbata	68595	48525	644623	655784
różne inne	42159	97029	467792	665832
Razem	508352	1033390	18872841	9832895

Zagraniczny handel Sowietów. Import Sowietów w czasie pierwszych 9 miesięcy 1937 r. wyraził się kwotą 1.012 milionów rubli, wywóz sumą 1.218 milionów rubli wobec 1.009 i 1.005 milionów rubli z tegoż czasu roku ubiegłego roku. Przywóz i wywóz Sowietów koncentrował się głównie w następujących krajach: z Niemiec przywieziono towarów wartości 180 milionów rubli, a wyeksportowano do Niemiec za 84 milionów rubli.

Dalej idą Stany Zjednoczone Ameryki Północnej z sumą wywozu 184, a przywozu 107 milionów rubli, Wielk Brytania z kwotą 145 i 376 milionów rubli, Holandia z sumą 74 i 72 milionów rubli, Belgia z kwotą 49 i 82 milionów, Iran z sumą 59 i 70 milionów oraz Japonia z sumą 41 i 10 milionów rubli (T).

Zniżka eksportu żelaza i stali z Ameryki. Eksport żelaza i stali ze Stanów Zjednoczonych, Ameryki Północnej włączając złom wyniósł w 1935 r. 3.034.152 tony i wzrósł w 1936 r. do 3.162.240, a w 1937 r. do 7.567.884 ton. W styczniu 1938 r. eksport ten wykazał się ilością 586.102 tony wobec 211.510 ton w tym samym miesiącu 1937 r. i 626.420 ton z grudnia 1937 r. Poniższa tablica wykazuje jednak stały spadek w tej dziedzinie.

Sredni mies. wywóz w tonach	Złom	Surówka	Żelazo i Stal
I kwartał 1936 r.	153.122	166	80.575
II " "	205.856	142	104.002
III " "	181.662	248	87.031
IV " "	106.370	1.216	133.689
I kwartał 1937 r.	195.456	14.961	143.939
II " "	528.992	86.990	231.692
III " "	387.511	115.839	248.935
IV " "	253.338	7.3022	241.953
Styczeń 1938 r.	356.537	35.997	193.568

Przywóz żelaza i stali do Stanów Zjednoczonych, Ameryki Północnej wyniósł w styczniu r. b. 29.630 ton wobec 25.790 ton z grudnia ub. r. i 43.060 ton ze stycznia 1937 r.

(T.)

Szwecja zwiększa wydobycie rud żelaznych. Rząd szwedzki wniósł do Izby Posłów projekt ustawy w przedmiocie zwiększenia wydobycia rud żelaznych w okręgu Luossavara-Kirunavaara, Laponia, oraz w kopalniach należących do koncernu Graengesberg A. B. Ustalony dotąd roczny kontyngent wydobycia rudy dla kopalń laplandzkich w wysokości 9 milj. t a dla koncernu Graengesberg w ilości 1 milj. t, podwyższony być ma do 15 milj. względnie 1,60 milj. t i to na okres do końca r. 1940.

Motywy tego przedłożenia rządowego zaznaczają, że należy obecnie wykorzystać sytuację na rynkach światowych i nie dopuścić do tego, by odtychczasowi odbiorcy rudy szwedzkiej pokrywać musieli swe zapotrzebowanie w innych krajach, a to spowoduje niedostatecznych dostaw z kopalń szwedzkich. Wspomniane wyżej kopalnie w okręgu laplandzkim eksploatowane są na wspólny rachunek skarbu szwedzkiego i koncernu Graengesberg. Preliminowane na rok bieżący wpłaty do skarbu szwedzkiego wynoszą 16,50 milionów koron szw. Wobec tego, że opłata do skarbu wynosi 1,50 koron za t, suma 16,50 milionów odpowiada wydobytej ilości 11 milj. t, więcej zatem już o 2 milj. t niż wynosiło obowiązujące dotąd maximum wydobycia.

Nie ulega wątpliwości, że omówiony projekt rządowy uzyska aprobatę Izby Posłów. (A.)

Stalownie amerykańskie obniżają zarobki robotnikom. Największy amerykański koncern przemysłu stalowego zredukował z dniem 1 lutego czas pracy w swych zakładach na terenie Pittsburga do 5 dni w tygodniu. Redukcja wynosi zatem 1/2 dnia roboczego, co równa się faktycznej obniżce zarobków robotniczych o przeszło 9%. Zarządzenie objęło 25 tysięcy robotników. (Kabel).

Otwarcie nowego portu w Palestynie. W dniu 21 b. m. nastąpi uroczyste otwarcie nowego portu w palestyńskim mieście *Tel-Aviv*. Jak wiadomo, polska żegluga handlowa posiada specjalne połączenie z portami palestyńskimi, utrzymywane przez s/s „Polonia”. Statek ten, wyruszając z Konstancj zawiąży każdorazowo do palestyńskiego portu w Haifie, a obecnie za-trzymywać się będzie również i w *Tel-Avivie*. Już wkrótce po otwarciu, bo w dn. 23 b. m. „Polonia” wejdzie do nowego portu, poczym jeszcze tego samego dnia wyruszy do Haify.

Nie ulega wątpliwości, że otwarcie nowego portu w ośrodku emigracji z Polski przyczyni się do ożywienia ruchu pasażerskiego oraz zwiększenia przewozu towarów polskim statkiem na tej trasie. (Kabel).

Eksport stali ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej wyeksportowały w styczniu r. b. 230.000 ton stali t. j. o 33,5% mniej niż w grudniu ubiegłego roku. Największy spadek wywozu zauważyć się daje w wyrobach walcowniczych, blasze białej i blasze czarnej. Spadł również eksport szyn, rur, drutu i osi kolejowych jak również i drutu walcownianego. (T.)

Budowa nowej walcowni w porcie Kembla w Australii. Rząd Nowej Południowej Walii zaakceptował sprzedaż 80 akrów ziemi w porcie Kembla firmie Commonwealth Rolling Mills Pty. Ltd., która jest w łączności, z amerykańską firmą Armco (American Rolling

Mill Co.). Firma powyższa w przeciągu 2 lat kosztem 400.000 £ wybudować ma na tych terenach budynki fabryczne i urządzenia dla wyrobu blaszanych karoserii samochodowych. Dotychczas wyroby te były importowane do Australii (T.).

Budowa 2 dużych wielkich pieców w Anglii. Dwa wielkie piece najnowszego typu i największe w Anglii są obecnie w budowie w firmie Appleby Trodingham Steel Company w Sennthorpe. Piece te przerabiać będą rudę wysokoprocentową z Lincolnshire w ilości 500 ton dziennie. (T.).

Brazylia zakupuje autobusy w Italii. Jak donoszą z Rio de Janeiro, na szlaku Rio de Janeiro — Sao Paulo oraz Sao Paulo — Bello Horizonte ma być niobawem uruchomiona komunikacja samochodowa. Rząd brazylijski zamówił we Włoszech 5 potężnych autobusów typu Fiat, posiadających 72 miejsca każdy. (T.).

Nowa fabryka rur we Francji. Towarzystwo Louvral-Montbard-Aulnoye w swych zakładach w Aulnoye zaprowadziło nowe urządzenia w celu produkcji rur bez szwu o dużym przekroju (do 800 m/m). Rury te znajdują swe zastosowanie przy wodociągach oraz dla przewodów gazowych i mają być również przeznaczone na eksport. (T.).

Eksport złomu z Australii do Japonii. W ostatnich czasach zwiększyły się znacznie zakupy złomu żelaznego Japonii w Australii. Wywóz złomu do Japonii z Australii wyniósł w pierwszych 6 miesiącach 1937 r. 175.655 ton wobec 79.735 ton z tegoż czasokresu 1936 r. Natomiast zakup rudy żelaznej w drugim półroczu 1936 r., który wyniósł 82.392 tony spadł w drugim półroczu 1937 r. do 7.964 ton.

Spadł również w tym czasokresie i zakup cynku z 213.988 do 136.674 ton. (T.).

Znaczna wyżka produkcji surówki w Bilbao.

Według doniesień *Gaceta Regional* w Salamance, firma *Altos Hornos di Vizcaya* w *Sestao* uruchomiła nowy, wielki piec, o wydajności 400 ton surówki. Piec ten posiada najnowocześniejsze urządzenia.

Następujące zestawienie przedstawia produkcję surówki w czasie ponowania zarówno białych jak i czerwonych w Bilbao w tonach:

Czerwoni:		Biali:	
1936 — lipiec	8956	1937 — lipiec	3135
„ — sierpień	9841	„ — sierpień	10122
„ — wrzesień	7807	„ — wrzesień	16504
„ — październ.	5218	„ — październ.	21987
„ — listopad	4458	„ — listopad	23394
„ — grudzień	4524	„ — grudzień	21799
1937 — styczeń	3125		
„ — luty	4021		
„ — marzec	2531		

(T.).

Przemysł żelazny we Francji w r. 1937. W okresie sprawozdawczym wydobyto we Francji rudę żelazną w ilości 37,8 milj. t wobec 33,2 milj. t w r. 1936.

Produkcja surówki żelaznej wyniosła 7,9 milj. t wobec 6,2 milj. t w r. 1936, 5,8 w r. 1935 i 5,5 milj. t w r. 1932.

Produkcja stali w r. 1937 dosięgła również 7,9 milj. t (obliczenie tymczasowe) wobec 6,7 w r. 1936, 6,3 w r. 1935, 5,6 w r. 1932 i 9,7 milj. t w r. 1929.

Znamiennym jest, że gdy we Francji produkcja żelaza surowego i stali niższą była w r. 1937 niż w r. 1929 — (24% wzgl. 18%) — to w Anglii i Niemczech produkcja tych dwu zasadniczych elementów gospodarstwa, przewyższała w r. 1937 produkcję z roku 1929, roku najwyższej prosperity od czasu wielkiej wojny. (A.)

Wzmożone wydobycie surowców mineralnych i produkcja metali we Włoszech w r. 1937. Nie ustająca dążność włoskich czynników decydujących do uzyskania możliwie zupełnej niezawisłości w dziedzinie gospodarczej przyczynia się w pierwszym rzędzie do wzmożenia produkcji rodzimych surowców, zwłaszcza z dziedziny mineralnej i tp.

Rok 1937 zaznaczył się też znacznym wzrostem tej produkcji.

Produkcja bauksytu wyniosła w r. 1937 przeszło 400.000 t wobec 131.000 w r. 1932. Ilość wyprodukowana w r. 1937 starczy nie tylko na pokrycie zapotrzebowania wewnętrznego, ale zwolni i znaczne ilości na eksport.

Rud żelaznych wydobyto 1 milj. t wobec 500.000 ton w r. 1932, ołowiu 60.000 t wobec 33.104 ton w r. 1932, cyny z dwu kopalń w Monte Valerio i Danale Selci około 6.000 t wobec 4.034 t w r. 1936.

W przemyśle metalurgicznym wyniosła produkcja: aluminium przeciętną miesięczną 2.600 t wobec 6.500 t wyprodukowanych w r. 1929 i 12.800 w roku 1934 — cynku 36.000 t wobec 24.400 t w r. 1934. Ilość wyprodukowana w r. 1937 starczy w zupełności na pokrycie wewnętrznego zapotrzebowania — ołowiu około 40.000 t wobec 23.000 t w r. 1929 — rtęci 2.000 ton wobec 441 t wyprodukowanych w r. 1934. (A.)

Rekordowy eksport aluminium z Kanady. Największym odbiorcą... Japonia. W roku 1937 eksportowała Kanada aluminium w ilości 95,7 milionów Ibs wobec 57,6 milj. Ibs w r. 1936 i 75,9 milj. Ibs w r. 1929.

Przeszło połowę ilości eksportowanej w r. 1937 wysłano do Japonii. (A.)

Budowa wielkiej fabryki broni w Indiach. Jak donosi „Daily Telegraph“ z Kalkuty, w Indiach Centralnych rząd ma przystąpić niebawem do budowy wielkiej fabryki broni, aby uniezależnić te kolonie od przywozu broni i amunicji z zagranicy. (T.)

Plany rozbudowy przemysłu na Węgrzech Jak donosi prasa gospodarcza z Węgier, Węgierskie Powszechnie Tow. Kopalń S. A., zamierza wybudować nową fabrykę aluminium i eksploatować bogate na Węgrzech złoża bauksytu, które dotychczas eksploatowane były w dużym zakresie jedynie przez koncern Manfred Weiss i należące do tego koncernu Zakłady Aluminowe S. A. Produkcja aluminium w tych zakładach doprowadzona ma być do 100 wagonów rocznie. Dotychczas przemysł ten na Węgrzech był słabo rozwinięty i z wydobytej w 1937 r. rudy bauksytowej w ilości 4,52 milionów q. przerobiono w kraju zaledwie 0,36 milionów q., resztę wyeksportowano. (T.)

Zyski zagranicznych przedsiębiorstw przemysłowych. „Vauxhall Motors“ Ltd., Londyn, wypłaca 80% dywidendy. Należąca do koncernu amerykańskiego

„General Motors Co“, fabryka samochodów „Vauxhall Motors“ Ltd., Londyn, wykazuje za rok 1937 czysty zysk w sumie 716 tysięcy £ wobec 802.000 £, osiągniętych w r. 1936. Zysk brutto za rok 1937 wynosi 1,91 milj. £.

Dywidenda od kapitału zakładowego 1 milj. £ wynosi 80%, z których 50% wypłacone zostały w formie „Scrip-Bonus“, wyposażonych w te same przywileje jak akcje zakładowe. Tym samym też podwyższony został kapitał zakładowy do 1,5 miliona £.

Pozostała część dywidendy, czyli 30% wypłacona będzie w gotówce.

Na cele rozbudowy przedsiębiorstwa wyasygnowano £ 891.000.—

„Societa Italiana Ernesto Breda“, Mediolan. Dywidenda 13,3%. Ze sprawozdania Rady Związkowej tej spółki akcyjnej, zajmującej jedno z czołowych miejsc w włoskiej produkcji broni, lokomotyw, samolotów i t. p., wynika, że czysty zysk za r. 1937 wyniósł 18,57 milj. lirów, wobec 12,35 milj. lirów uzyskanych w r. 1936. Uchwalona zgodnie z wnioskiem Rady dywidenda za r. 1937 wynosi 13,3% woąc 9%, wypłaconych za r. 1936. Kapitał akcyjny wynosi 106,5 miliona lirów nominalnie.

A.

„British Aluminium Co“, Ltd. Największy w Anglii koncern przemysłu aluminiowego uzyskał za rok 1937 czysty zysk 388.200 £ (361.200 £). Dywidenda wynosi 12% (10% za rok 1936).

A.

NOWE KSIĄŻKI

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka F. H. „Ursus“

Bezpieczeństwo i higiena spawacza, Wyd. czas. „Bezpieczeństwo i Higiena Pracy“, str. 64 ryc. 8. Cena broszurki Zł. 1.50. Adres Wyd. Warszawa, Polna 40.

Pod takim tytułem ukazała się broszurka, omawiająca warunki jakie powinny być spełnione, aby praca spawaczy była całkowicie bezpieczna dla nich jak i dla otoczenia. Duże znaczenie, jakie w tym względzie posiadają obowiązujące przepisy i rozporządzenia urzędowe oraz konieczność stosowania ich w praktyce, zostało tu należycie podkreślone, a treść tych przepisów dokładnie omówiona i skomentowana.

Publikacja ta została wydana przy współpracy Stowarzyszenia dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali, które w ciągu swej 10-letniej działalności za pośrednictwem swego czasopisma, specjalnych wydawnictw oraz wykładów na kursach spawaczy wiele już zdziało w kierunku uświadczenia spawaczy i nadzoru technicznego o konieczności przestrzegania warunków bezpieczeństwa.

Spawanie uchodzi za pracę niebezpieczną, gdyż niektóre jego elementy działają żywo na wyobraźnię (łatwopalność acetyleny, wysokie ciśnienie tlenu, oślepiające światło łuku, operowanie prądem, wysokie temperatury) statystyka jednak wykazuje, że są to pozory, gdyż ilość wypadków w tym dziale — w stosunku do ilości osób zatrudnionych — jest bez porównania mniejsza niż np. w przemyśle drzewnym lub transportowym, które wydają się mniej niebezpieczne. Wykazując, że stosowanie elementarnych i zupełnie nieskomplikowanych przepisów zapewnia całkowite bezpieczeństwo i ochronę zdrowia tak obsługi jak i otoczenia, publikacja ta powinna się przyczynić do rozwiania legendy o niebezpieczeństwie spawania, która do dzisiejszego dnia pokutuje wśród sfer technicznych i utrudnia rozwój spawania. Szczególniej na tym cierpi spa-

wanie acetylenowe, choć nie jest ono wcale mniej bezpieczne od spawania łukowego.

Jak zaznacza dr. Alfred Sznerr w „motto, umieszczonym na czele tej publikacji, pełne bezpieczeństwo pracy, tak w spawaniu jak i każdym polu działalności technicznej, jest podstawowym warunkiem najwyższej sprawności pracy”. Nie tylko więc względy humanitarne, ale i względy techniczno-ekonomiczne przemawiają za tym, aby przemysł poświęcił zagadnieniu bezpieczeństwa jak największą uwagę.

Wydanie specjalnej broszurki omawiającej całość zagadnień bezpieczeństwa, nasuwających się w pracy spawalniczej, zostanie niewątpliwie powitane z uznaniem przez kierowników wytwórni i warsztatów spawalniczych, gdyż ułatwi im zapoznanie się z całokształtem tych zagadnień i wydanie odpowiednich zarządzeń w celu osiągnięcia pełnego bezpieczeństwa osób, pracujących pod ich nadzorem.

KSIĘGA Jazdy Polskiej.

Pod takim tytułem ukaże się książka poświęcona historii polskiej kawalerji.

Protektorat nad wydawnictwem objął Marszałek Edward Śmigły Rydz.

Tom 400 str. druku in quarto 24 plansze i 140 rysunków kosztować będzie 65 — 150 zł. w zależności od szaty zwnętrznej i papieru.

Przedpłatę kierować należy pod adresem Księga Jazdy Polskiej, Warszawa Al. Ujazdowskie 1.

WYRABIA I DOSTARCZA Z CZECHOSŁOWACJI

MECHANIKA:

Odlewy szare, aluminiowe, brązowe oraz z innych szlachetnych metali, wyroby kute wszelkiego rodzaju. Budowa turbin parowych i wodnych, kotłów, urządzeń transportowych, pras, kompresorów, silników lotniczych. Kompletne urządzenia cukrowni, rafinerii, gazowni, kopalni i szybów, rzeźni, chłodni, walcowni i kamieniołomów.

BIURO SPRZEDAŻY

POLSKIE TOWARZYSTWO ZAKŁADÓW SKODY
WARSZAWA, ŻŁOTA 68. TELEFON: 610-44.

WYTWÓRNIA

RADIOTECHNICZNA

„A V A” Sp. z o. o.

Warszawa 36, ul. Stępińska 25, tel. 8.10-46 i 9.10-34

Radiostacje nadawczo-odbiorcze, naziemne i samolotowe, odbiorniki i urządzenia radiowe do celów techn., sprzęt nadawczy. Dział oscylatorów i rezonatorów piezoelektrycznych.

Wytwórnia Wyrobów Prasowanych Elektro i Radiotechnicznych

„ŻYWICA”

Inż. H. GRALEWSKI

Warszawa, ul. Gęsta 16

Telefony: 6.32-47 — 5.89-39

Maszyny i aparaty elektryczne dla statków morskich.

Maszyny, transformatory i dławiki dla radiostacji nadawczych. Przetwornice rodzaju prądu, napięcia i okresów. Prądnice trójfazowe i jednofazowe. Aparaty elektryczne do suwnic i żorawi. Regulatory obrotów i rozruszniki samoczynne do silników większych mocy. Maszyny i aparaty elektryczne do specjalnych celów

wyrabia

Wytwórnia Aparatów Elektrycznych

K. i W. PUSTOŁA

Spółka komandytowa

Warszawa 4, Jagiellońska 4/6.

Telefon 10-33-26.